

og skjøndt jeg har fulgt Forhandlingerne her siden 1849, har jeg ikke hørt Mage til Tale af Folkethinget. Vi kunne ikke længere, vi ere mætte, vi ere trætte, den ene kan næsten ikke forstaa den anden længere! Vil Du komme med Noget, saa vil jeg ikke, og Ingen veed, hvor det skal føre! Hvad er det for en Tale? Jeg synes virkelig, at det er, hvad man paa godt Dansk kalder Brøvl. (Afbrydelse). Det ærede Medlem maa undskyldes, jeg synes ikke, det kan være Andet. Iøvrigt er der en Ting, hvorfor jeg navnlig har begjært Ordet, og som jeg vil have frem, da det ligger mig paa Sinde. Jeg har i de senere Dage læst nogle Ord af en Mand, som for nogle Aar siden er gaaet bort, en dansk Mand, en Mand, hvis Navn er af den Betydning, at det vil leve, naar alle vore ere forgaaede. Han siger i sine efterladte Papirer — det var en Mand, der kunde tale med om mange Ting, han forstod sig paa Meget (Stemmer: Var det Eschering?). Nei, han hed ikke Eschering; han havde hjemme i andre Regioner, men kunde iøvrigt ogsaa tale med om Forvaret, det var Dr. Søren Kirkegaard. (Afbrydelse af Lund). Ja, han var dog vist mere kyndig, end Præster i Almindelighed ere; jeg tror da, jeg vil vove ham mod Præsterne og staa paa hans Side. Jeg tror, det kommer an paa, naar man reiser et Spørgsmaal, at det bliver besvaret i den Sære, i den Kreds, hvori det hører hjemme, og ikke i en hel anden Kreds, thi naar man gaar bort fra det, kan man lige saa godt sende geistlige Spørgsmaal hen til en Brølløggertkommission. Denne Mand siger: „Et lille Rige, der vil tænke paa at leve — og det tænker jo Danmark paa, det tænke vi vist Allesammen, at Klokkerne ringe ikke om, at Danmark skal sæntes i Graven; vi tænke vist ikke, at Danmark er træt af Dage og ikke længere kan taale Larmen, thi der er Kræfter endnu; om endog de Gamle begynde at blive bange og sige, det gaar ikke, saa voger der nye og friske Kræfter til. Det gælder, at Landet ikke drukner og gaar til Grunde i Brøvl og kvæles; derfor er det godt, at der kommer et Ord og krabser lidt til Side; det liver op og spænder Nerverne paany. Altsaa den Mand siger: Vil det lille Land leve, skal det ikke først og fremmest lægge sin Kraft paa Militærmagt. Derfor det gjør det, saa misforstaaer det sin Opgave, og saa kan det ikke leve. Det lille Land skal først og fremmest sætte sin Kraft ind paa, først og fremmest elste Mand og Intelligens og nu spørger jeg, særlig overfor den Indvending, der kom fra et æret Medlem: Naar vi betragte Verdenshistorien, er der et lille Land, vi alle kjende, et Land, som det ærede Medlem maa kjende allerbedst, men det skal jeg ikke tale om, skjøndt det nu allerbedst beviser Sandheden af disse Ord. Der er derimod et andet lille Land, omtrent paa Størrelse som vort, det er det gamle Grækenland.

Hvorledes stod det i Oldtiden? Var det først og fremmest ved sin Militærmagt, de store Talere fremhævede, at det skulde opretholdes? Eller var det ikke netop ved sin Mand og Intelligens? Var det ikke netop det, de sagde, det kom an paa; saa skulde nok alt det Andet komme af sig selv? Her er man derimod nær ved at tale, som om det kom an paa, at vi blot havde Kanoner, Krudt og Rugler, som om det var det Første, og ikke Mennesket, der skulde bruge dem, var det Første. Jeg mener, at om end Tjenden kommer og tager et Lands Skibe, Bøsser og Kanoner, kan han dog ikke tage vore Sjæle, vore Personer; derfor kommer det an paa, hvordan de ere; er der ikke Andet i Personerne end nogle Kroppe, som ikke have Mand og Intelligens, saa er det ude med dem Allesammen, saa kan ikke Folket reise sig paany, det have vi set med andre Folk. Derfor har jeg ønsket, at det Spørgsmaal skulde drøftes istedetfor, at man har talt, som om det, der her forelaa, ikke var Andet end et Taleæmne, som det gjaldt om snarest muligt at faae over til Landsthinget, og saa kunde det maasse endda heller ikke gjøre Noget ved det; man maatte have en Ekstrakt af Folkething, Landsthing og Regjering, et Udvalg af dem, det var det Bedste, man kunde gjøre, saadan er jo Tanten, saavidt jeg kan forstaa. Jeg mener derimod, at det, der skulde have været talt om her, og som det er værd at tale om, er dette: Hvor mange Penge kan Landet efter Rimelighed, efter de Aaringer, der nu forestaa, offre — thi de nærmeste 10 Aar ville rimeligvis blive ned ad Bakke, istedetfor at de sidste 10—12 Aar have været op ad Bakke, ialtsald naar de sidste 3—4 Aar drages fra, — hvor mange Penge kan Landet offre paa det Gaandgribelige uden at forsumme det, der staa i første Række, Folkets Dannelse, Oplysning og Opbyggelse; thi den Oplysning, der ikke er opbyggelig, duer ikke, Opbyggelsen maa til, ellers er der ingen Marv deri. Det kunde jeg ønske, at man havde drøftet. Jeg er gjerne med til at forsvare Fædrelandet, og jeg ser godt, at skal Fædrelandet leve, ere vi nødt til at kæmpe baade aandelig og legemlig, altsaa nødt til ogsaa at have et materielt Forvar; men jeg vilde nødig, at Talen i Folkethinget skulde falde, som om vi oversaa helt det Aandelige, det Første i Rækken, og det Første er da Menneskene. Der kan vist være Meget i vort Samfund, som i Sandhed trænger til at rettes. I en Retning holder man paa det Rette og Gode, for Exempel paa det Kirkelige, og det mener jeg er godt, og jeg mener ogsaa, at, endskjøndt Præsterne maasse ikke ere saa stærkt kristelige, gaar der dog en god Sædelighedsaand igjennem dem; men paa den anden Side holder Regjeringen paa det Modsatte for Exempel paa den offentlige Usædelighed, saa at, hvad der bygges op i en Retning, rives ned i en anden, og vi have altsaa Meget, der trænger